

VALKEAKOSKI (ENT. SÄÄKSMÄKI) ETUSAARI

Rautakautisen röykkiön nro 41 kaivaus

Arja Nissinen 1975

VALKEAKOSKI (ENT. SÄÄKSMÄKI) ETUSAARI

Rautakautisen röykkiön nro 41 kaivaus

Arja Nissinen 1975

SISÄLLYS	1
ARKISTOTIETOJA	2
1. JOHDANTO	3
2. KAIVAUSTEKNIikka	3
3. KAIVAUSALUEET	4
4. YHTEENVETO	5
LIITTEET:	
Karttaluettelo	6
Negatiiviluettelo	7-8
Peruskarttaote 1:20 000, Pk 2132 02 SÄÄKSMÄKI	9
Yleiskartta (Sarasmon kartta nro 4)	10
Pintavaaitus- ja löytökartta	11
Tasokartta (taso 8)	12
Poikkileikkauskartat	13-14
Kuvataulut	15-27

**VALKEAKOSKI (ENT. SÄÄKSMÄKI)
ETUSAARI**

Rautakautisen röykkiön nro 41 kaivaus

Arja Nissinen 1975

Kunta: Valkeakoski

Kylä: Tarttila

Tila: Saari Rnro 1:61, Aurinkola

Omistaja: Päivölän maatalousoppilaitos, 37770 Tarttila

Peruskartta:2132 02 SÄÄKSMÄKI

Koordinaatit: x=6783 77, y=2501 10, z=87,5

Löydöt: KM 19755:1-151

Ajoitus: rautakausi

Aikaisemmat tutkimukset ja niihin liittyvät löydöt Etusaaren kalmiston alueella:

Esko Sarasmo 1945, inventointi, kartta 4.

Jouko Leppäaho 1947, kaivaus, röykkiö 35 (KM 11717:1-171).

Ville Luho 1950, kaivaus, röykkiö 39 (KM 12594:1-28).

Anja Sarvas 1973, kaivaus, röykkiö 40 (KM 19186:1-46).

Tampereen Seutukaavaliiton mj. luettelo 1973: Valkeakoski Sääksmäki
nro 10.

Liitteet: valokuvat 44349-44393
kartat 1-6 (muut MV arkisto: L74)

Diar. 3.12.1975

Tekstin on puhtaaksi kirjoittanut ja korjannut Arja Nissisen konseptista Eija Ojanlatva (1997).

1. Johdanto

Kesällä 1975 Päivölän maatalousoppilaitoksesta ilmoitettiin, että navetalle menevää tietä on tarkoitus laajentaa isoille työkoneille paremmin sopivaksi ja pyydettiin lupaa levennyksen tekemiseen Museoviraston esihistorian toimistolta. Laajennuksen alle olisi tullut jäämään Sarasmon inventointikertomuksessa (1945) mainittu rökkiö nro 41. Jotta tienlaajennus voitiin toteuttaa, oli rökkiö ensin tutkittava. Oppilaitos lupautui osallistumaan kustannuksiin luovuttamalla 3-4 oppilasta kaivajiksi tutkimuksen ajaksi. Arja Nissinen suoritti kaivauksen 30.6.-11.7.1975 välisenä aikana.

2. Kaivaustekniikka

Kohde sijaitsee Sääksmäen kirkolta 4,8 km lounaaseen, Rauttunselkään laskevan Saarioisjärven luoteisosassa, Kantalanlahden länsipuolella. Kalmiston tarkempi sijainti paikka on Päivölän kansanopiston ja maatalousoppilaitoksen pohjoispuolella, noin 1,3 kilometriä Uittamon kylästä Toijalaan kääntyvän tien risteyksestä. Kohteesta 0,5 kilometriä pohjoiseen, järven rannassa sijaitsee myös Hiittien rautakautinen kalmistoalue. Rökkiö 41 sijaitsee Päivölän navettarakennuksen kaakkoiskulmassa heinälatoon vievän rampin pohjoispuolella ja maatalousoppilaitokselta navetalle tulevan tien länsireunassa siten, että rampin tasoitus ulottui rökkiön etelä- ja länsisivuille ja pohjois- ja itäpuoli rajoittuivat navetalle menevään tiehen (kartta 2) Rökkiön länsireunassa oli silmäkivi. Rökkiön mitat olivat noin 7x5 metriä.

Kaivaus aloitettiin paaluttamalla rökkiön eteläpuolelle peruslinja 1010 - 1015, joka kulki itä-länsisuunnassa. Peruspaaluna oli paalu 1010, ja siitä suoritettiin muut mittaukset. Rökkiö paalutettiin 2x2 metrin ruutuihin, mutta ruudut käsiteltiin 1x1 metrin kokoisina. Paalut merkittiin siten, että peruspaalusta 1010 kaksi ensimmäistä numeroa kasvoi pohjoiseen ja kaksi viimeistä numeroa itään. Profiililinjoiksi valittiin linja 1013-1813 (pohjois-eteläprofiili) sekä 1410-1416 (itä-länsiprofiili). Profiililinjat jakoivat rökkiön neljään sektoriin: A, B, C ja D. Nämä linjat vaaittiin 25 cm:n välein ja profiilit piirrettiin sektoreista A ja C (kartat 4 ja 5). Ruudun merkkipaalu oli

lounaispaalu. Itä-länsisuuntainen profiili kulki silmäkiven päältä. Vaaituskoneen kiintopiste oli työkaluvajan etelä-lounaiskulmassa olevan matalan kiven rautalenkki. Kiintopisteen lukema oli 128.

Röykkiön pinta vaaittiin metrin välein (kartta 2) ja röykkiö kaivettiin sektoreittain siten, että ensin kaivettiin vastakkaiset sektorit A ja C, ja kun nämä oli kaivettu pohjaan, sektorit B ja D. Kaivaus suoritettiin tasokaivauksena kivikerroksittain. Tasoja oli kaikkiaan kahdeksan (kartta 3) ja jokainen niistä piirrettiin.

Röykkiön päältä kulki pari polkua ristiin (kuva 1). Niiden kohdalla maa oli hyvin kovaa ja sitä oli vaikea kaivaa. Röykkiön päälle oli heitetty kiviä ja rakennusjätettä.

3. Kaivausalueet

Sektorit A

Kaivaus aloitettiin poistamalla turve sektorista A. Ensimmäisessä tasossa maa oli lähinnä peltomultaa, joka vähitellen vaihtui kolmannessa tasossa hiilensekaiseksi hiekaksi ja puhtaaksi hiekaksi. Toisessa tasossa erottui selvästi kivirivi, joka jatkui kolmanteen tasoon. Kivirivi oli todennäköisesti jonkinlaista reunakiveystä (kuvat 12, 13, 19, 21 ja 25).

Sektorit B

Sektorissa B turpeenpoiston jälkeen oli havaittavaissa ensimmäisessä tasossa pienistä kivistä muodostunut kehä (kuva 5). Kehän keskellä maa oli pehmeää. Myöhemmissä tasoissa kehä hävisi (kuva 15 ja 22). Peltomulta ulottui aina neljänteen tasoon saakka. Sektorin etelä- ja länsilaidassa oli savea ja soraa, joita oli tuotu paikalle ramppia heinälatoon rakennettaessa. Samoin sektorin A eteläpuolella oli savensekaista maata ja kiviä, jotka ilmeisesti oli tuotu paikalle tienyhteydessä.

Sektorit C

Sektorissa C heti turpeen alla oli runsaasti hiiltä pienten kivien seassa. Kivet olivat hyvin rapautuneita silmäkiven ympärillä (kuvat 6-9). Jo ensimmäisistä tasoista löytyi

saviastian palasia ja niiden lukumäärä kasvoi aina syvemmälle mentäessä. Sektorin länsipuoli oli tuhoutunut aikaisemmin rakennustöissä.

Sektorin D

Sektorissa D sektorin C pikkukiveys jatkui, ja oli havaittavissa, että röykkiössä oli selvät reunakivet (kuvat 10 ja 18). Niiden sisäpuolelle rajoittui pikkukivien muodostama ladelma. Sektorin D reunakivien ulkopuolella maa laski erittäin jyrkästi ja löydöt loppuivat.

4. Yhteenveto

Röykkiön löydöt keskittyivät hyvin selvästi silmäkiven ympärille ruutuihin 1312, 1313, 1411, 1412 ja 1413. Osa löydöistä oli myös silmäkiven alla. Silmäkiven pohjoispuolelle muodostui isoista kivistä rinki, joka oli täytetty pienemmillä kivillä. Toisaalta röykkiöstä voi saada hieman väärän kuvan, koska osa röykkiöstä oli tuhoutunut jo aikaisemmin. Silmäkivi on voinut olla myös keskuskivi, jonka ympärille on rakennettu kivirivi ja sen keskus on täytetty pienillä kivillä. Tällöin röykkiön länsipuolelta saattaisi puuttua muutama kehäkivi.

Röykkiöstä löytyi pääasiassa koristelemattomia, karkeatekoisia saviastian palasia, joiden joukossa oli runsaasti sekä reuna- että pohjapalasia, hieman rautakuonaa ja palaneita luita. Ylemmistä kerroksista löytyi muunmuassa myös hevosen hampaita ja lehmän sarvi, mutta ne ovat todennäköisesti joutuneet röykkiöön yhdessä tiiliskiven palasten ym. rakennusjätteiden kanssa.

KARTTALUETTELO

Ote peruskartasta 2134 02 SÄÄKSMÄKI	1:20000	A4	s.9
Yleiskartta (Sarasmon inventointikertomus, kartta 4)	1:750	A4	s.10
Röykkiö 41:			
pintavaaitus- ja löytökartta	1:50	A4	s.11
tasokartta, taso 8	1:25	A4	s.12
poikkileikkauskartta (itä-länsi)	1:25	A4	s.13
poikkileikkauskartta (pohjois-etelä)	1:25	A4	s.14

Valkeakoski
Sääksmäki
Etusaari
Röykkiö no 41

Negatiiviluettelo

Kuva	1	F. 44349 Röykkiö 41 paalutettuna, kuvattu etelästä	väri
	2	44350 Sektori A, ruutu 1313, taso 1 kuvattu etelästä	mv
	3	44351 Sektori A, taso 1, kuvattu eteläkaakosta	mv
	4	44352 Sektori A, taso 1, kuvattu länsiluoteesta	väri
	5	44353 ta silmäkiven päältä	
	5	44354 Sekroti B, taso 1, kuvattu lännestä	mv
		44355	
	6	44356 Sektori C, taso 1, ruutu 1412, kuvattu luoteesta	väri
	7	44357 Sektori C, taso 1, ruudut 1412 ja 1512, kuvattu länsiluoteesta	väri
	8	44358 Sektori C, taso 1, kuvattu etelästä	mv
	9	44359 Sektori C, taso 1, kuvattu lännestä	väri
		44360	
		44361	
	10	44362 Sektori D, taso 1, kuvattu eteläkaakosta	väri
	11	44363 Sektori D, taso 1, kuvattu pohjoisesta	mv
	12	44364 Sektori A, taso 2, kuvattu etelästä	väri
	13	44365 Sektori A, taso 2, kuvattu kaakosta	mv
	14	44366 Sektori A, taso 2, kuvattu idästä	mv
	15	44367 Sektori B, taso 2, kuvattu lounaasta	mv
	16	44368 Sektori C, taso 2, kuvattu lännestä	väri
	17	44369	
	17	44370 Sektori C, taso 2, kuvattu etelästä	mv
		44371	
		44372	
		44373	
	18	44374 Sektori D, taso 2, kuvattu etelästä	mv
	19	44375 Sektori A, taso 3, kuvattu etelästä	väri
	20	44376 Sektori A, taso 3, kuvattu kaakosta	väri
	21	44377 Sektori A, taso 3, kuvattu idästä	mv
		44378	
		44379	

Kuva 22	F. 44380	Sektori B, taso 3, kuvattu etelästä	mv
23	44381	Sektori C, taso 3, kuvattu lännestä	mv
	44382		
	44383		
24	44384	Sektori D, taso 3, kuvattu kaakosta	mv
25	44385	Sektori A, taso 4, kuvattu idästä	mv
	44386		
	44387		
26	44388	Sektori A:n keskusta, taso 4, kuvattu idästä	mv
27	44389	Sektori C, ruutu 1412, taso 4, kuvattu koillisesta	mv
28	44390	Sektori D, taso 4, kuvattu pohjoisesta	väri
29	44391	Sektori C, taso 5, kuvattu luoteesta	mv
30	44392	Sektori c, ruutu 1412, taso 5, näkyvissä saviastian palanen	mv
31	44393	Sektori C, taso 6, kuvattu luoteesta	mv
	44394	Röykkiö no 41 ennen paalutusta, kuvattu etelästä	mv
	44395	Röykkiö no 41 paalutuksen jälkeen, kuvattu etelästä	mv
	44396	Sektori A, taso 2, kuvattu etelästä	mv
	44397	Sektori A, taso 3, kuvattu idästä	väti

44393

SIVU
X=6783 77
Y=2501 10
Z=87,5

KARTTA I VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI ETUSAARI

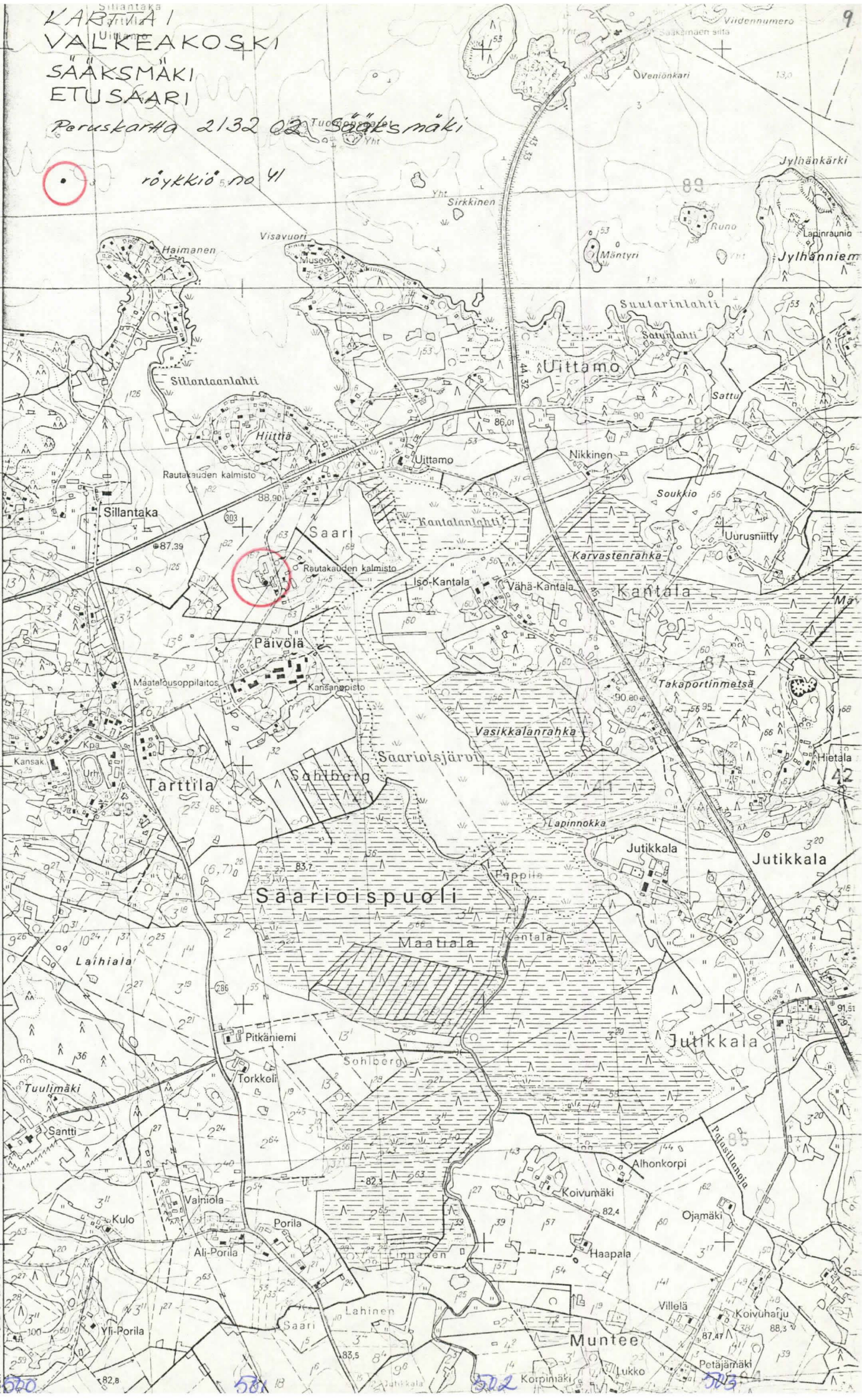
Peruskartta 2132 02 Sääksmäki

● röykkiö no 41

6786
6789
6785
6788
6784
6787
6783
6786
6782
6785
6781

Sillantaka
Toijalaan
Tarttila
Pitkäriuku
Sohlberg
Maatiala

61°
10'

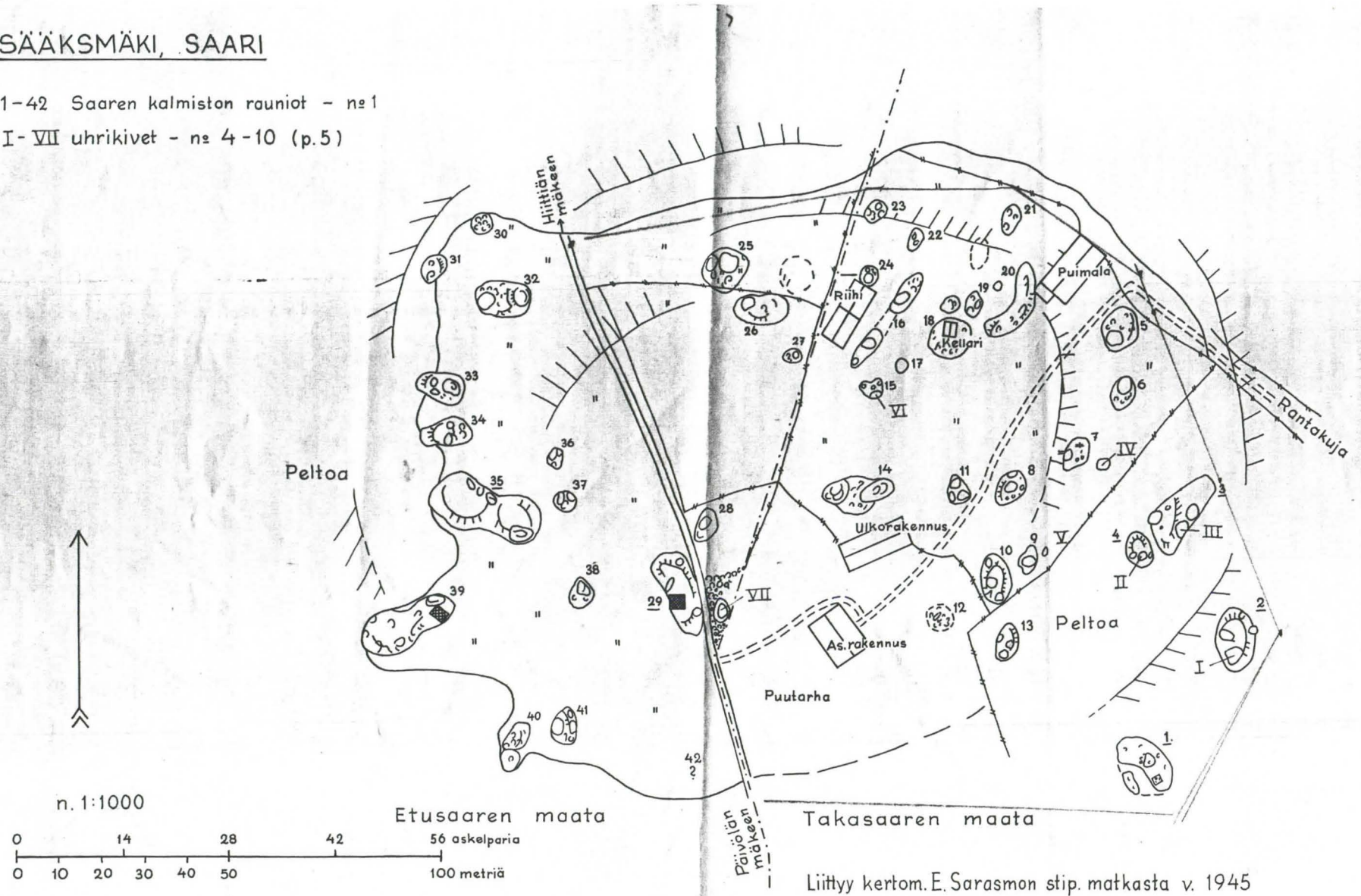

570 581 572 573

SÄÄKSMÄKI, SAARI

1-42 Saaren kalmiston rauniot - n° 1

I-VII uhrikivet - n° 4-10 (p.5)

Liitty kertom. E. Sarasmon stip. matkasta v. 1945

LIITE KARTTA 2

VALKEAKOSKI (SÄÄKSMÄKI)

ETUSAARI

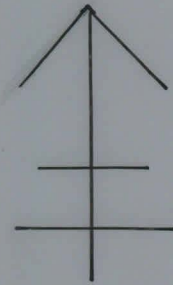
RÖYKKIÖ 41

KAIN ARJA NISSINEN 1975

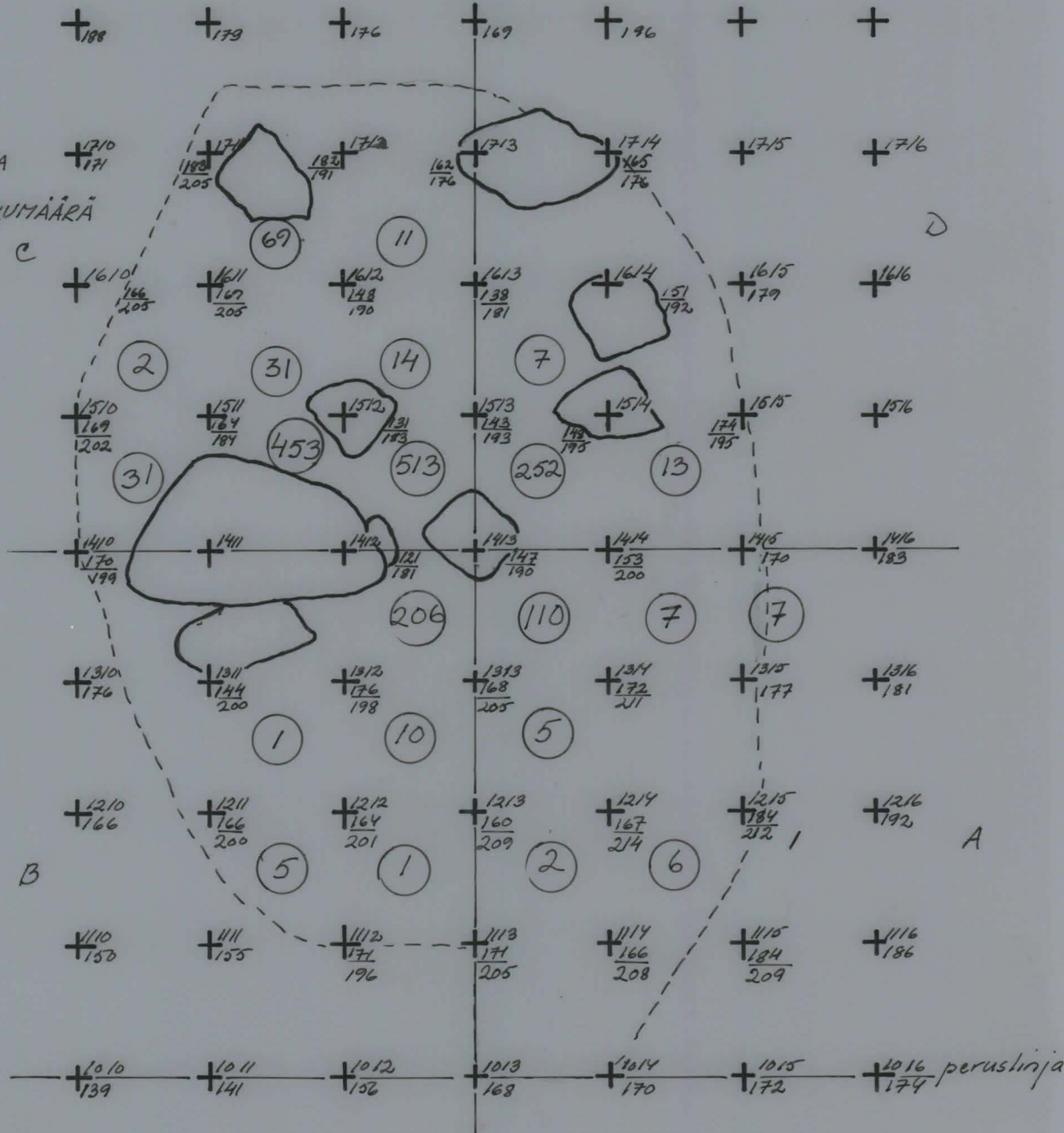
PINTAVAATUS- JA LÖYTÖKARTTA

MK: 1:50

KP 128

- KIVI
- RÖYKKIÖN RAJA
- KERAMIIKAN LUKUMÄÄRÄ
- PINTALUKU
POHJALUKU

LIITE KARTTA 3

VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI

ETUSAARI

RÖYKKIÖ

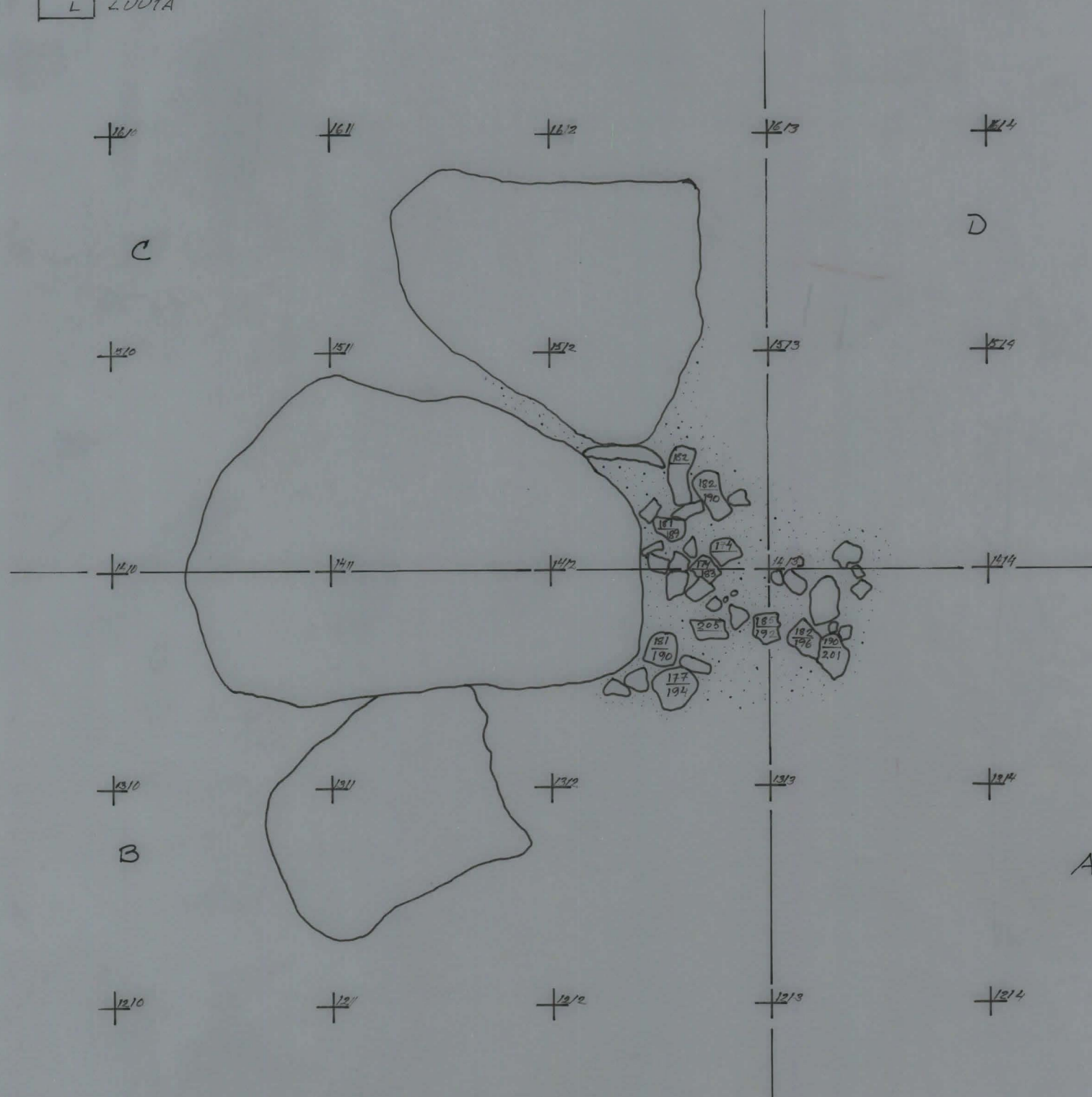
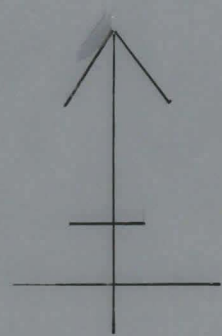
KAIV. ARJA NISSINEN

TASO 8

MK 1:25

KP 128

	HIEKKA
	SAVIASTIANPALA
	LUUTA

LIITE KARTTA 4

VALKEAKOSKI (SÄÄKSMÄKI)

ETUSAARI

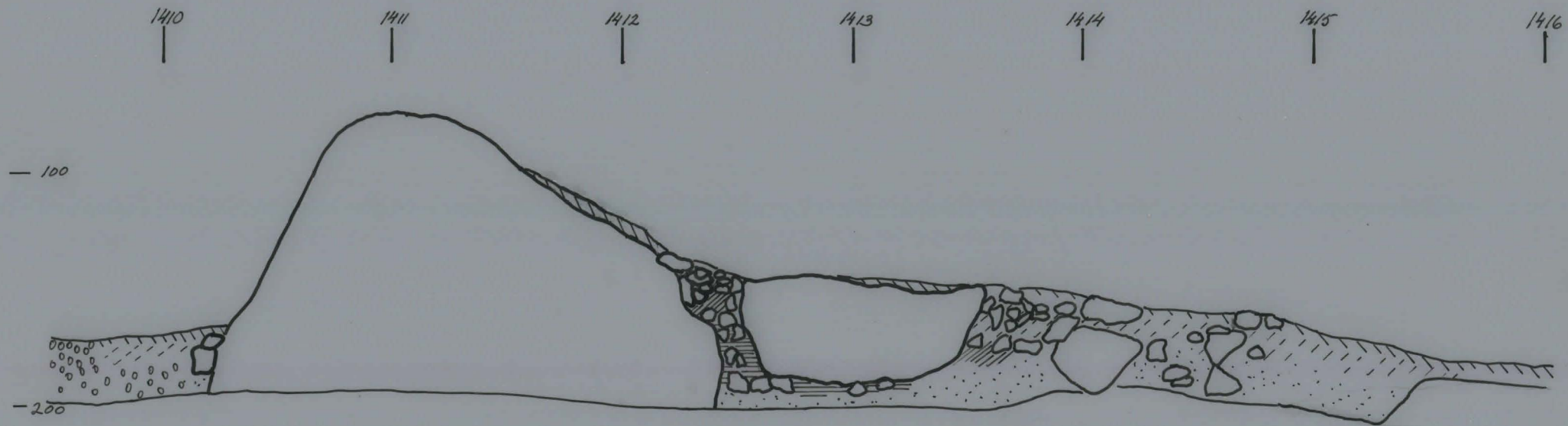
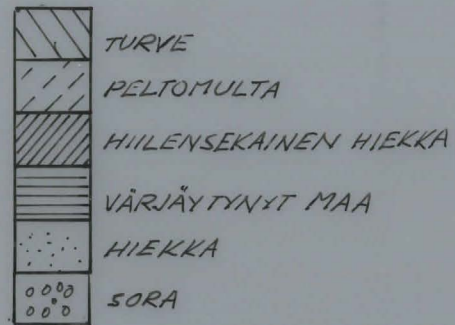
RÖYKKIÖ 41

KAV. ARJA NISSINEN 1975

PROFIILI

KP 128

PIIRRETTY ITÄ-LÄNSI-SUUNNASSA

LIITE KARTTA 5

VALKEAKOSKI (SÄÄKSMÄKI)

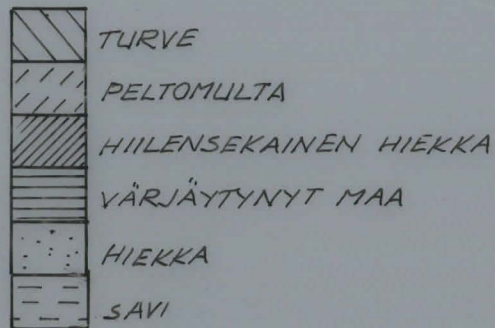
ETUSAARI

RÖYKKÖ 41

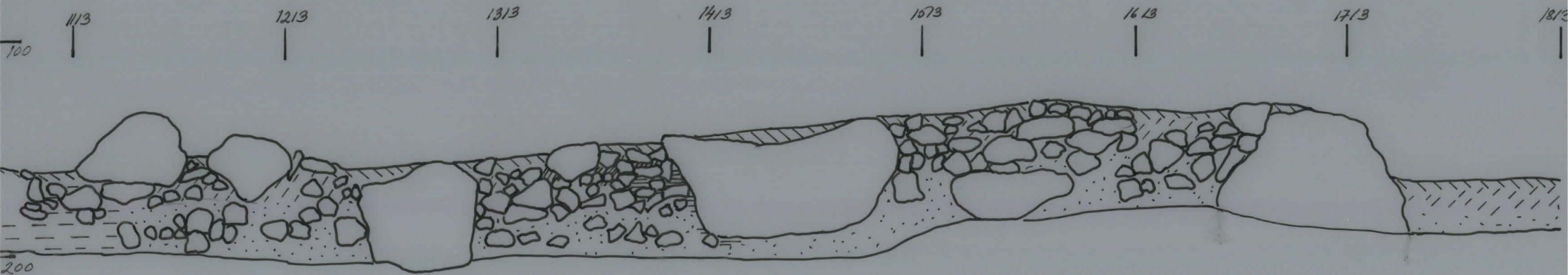
KAIV. ARJA NISSINEN 1975

PROFIILI

KP 128

PIIRRETTY POHJOIS-ETELÄ-SUUNNASSA

LIITE
VALKEAKOSKI
SÄÄKSMÄKI
ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

F. 44349

K.1. Röykkiö 41 paalutettuna, edessä sektori A.
Kuvattu etelästä.

F. 44350

K.2. Sektori A:n keskusta, ruutu
1313, kuvattu etelästä. Taso 1.

F. 44351

K.3. Sektori A, tasossa 1, kuvattuna etelä-
kaakosta. Pohjois-eteläsuuntainen
profiili näkyvissä.

LIITE
VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI
ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

F. 44352, 44353

K. 4. Sektori A, tasossa 7, kuvattuna länsiluoteesta silmäkiven päältä

F. 44354, 44355

K. 5 Sektori B, tasossa 1, kuvattu lännestä.

Silmäkivi kuvan vasemmassa reunassa.

LIITE
VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI
ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

F. 44356
K.6. Sektori C:n keskusta, ruutu 1412,
tasossa 1. Silmäkiven ja litteän "kup-
pikiven" välinen kiveys kuvattu luoteesta.

F. 44357
K.7 Sektori C, tasossa 1. ruutujen 1412 ja
1512 alueelta. Kuvattu länsi-luoteesta.

F. 44358
K.8. Sektori C, tasossa 1. Kuvattu eteläs-
tä silmäkiven päältä

LIITE

VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI

ETUSAARI

RÖYKKIÖ 41

F. 44359, 44360, 44361

K. 9 Sektori C, tasossa 1 kuvattuna lännestä

LIITE

VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI

ETUSAARI

RÖYKKIÖ 41

F. 44362

K.10. Sektori D, tasossa I, kuvattuna eteläkaakosta.

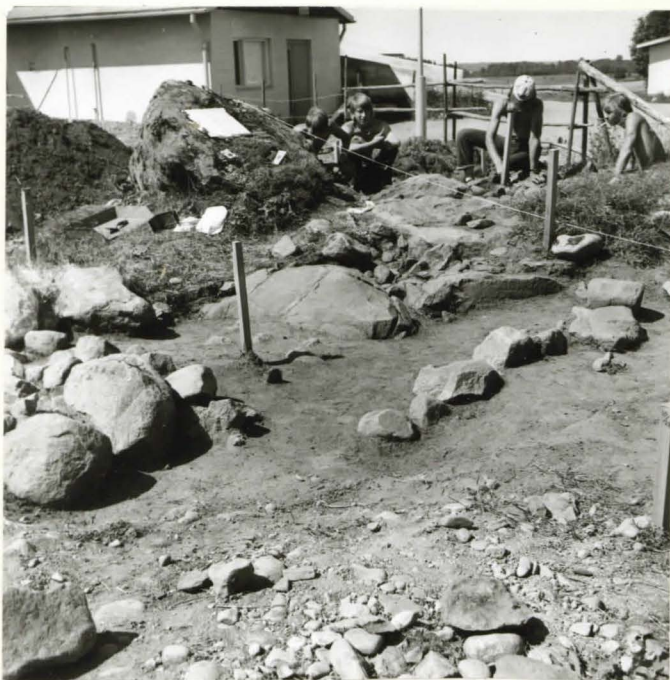
F. 44363

K.11. Sektori D tasossa I, kuvattu
pohjoisesta.

LIITE
VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI
ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

F. 44364
K. 12. Sektori A, tasoa 2, kuvattuna etelästä.

F. 44365
K. 13. Sektori A, tasossa 2, kuvattu
kaakosta.

F. 44366
K. 14. Sektori A, tasossa 2, kuvattu
idästä

LIITE
VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI
ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

F. 44367
K. 15. Sektori B, tasossa 2, kuvattu
lounaasta.

F. 44368, 44369
K. 16. Sektori C, taso 2, kuvattu lännestä

LIITE
VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI
ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

F. 44370, 44371, 44372, 44373

K. 17. Sektori C. taso 2, kuvattu ison kiven päältä etelästä

LIITE

VALKEAKOSKI
SÄÄKSMÄKI
ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

23

F. 44374
K.18 Sektori D,
tasossa 2,
Kuvattuna ete-
lästä

F. 44375
K.19 Sektori A
tasossa 3
Kuvattu eteläs-
tä.

F. 44376
K.20. Sektori
A, tasossa 3
Kuvattuna
kaakosta.
Sektorin kes-
kusta.

F. 44377, 44378, 44379
K.21. Sektori A, taso 3, kuvattuna idästä

F. 44380
K. 22. Sektori B, taso 3, kuvattu
etelästä.

LIITE
VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI
ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

25

F. 44381, 44382, 44383

K. 23. Sektori C, taso 3, kuvattu lännestä. Taustalla profiili

F. 44384

K. 24. Sektori D, taso 3 kaakosta.

LIITE
VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI
ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

F. 44385, 44386, 44387
K.25. Sektori A, taso 4, kuvattu idästä.

F. 44388
K.26. Sektori A:n keskusta, tasassa
4. Kuvattu idästä

F. 44389
K.27. Sektorissa C ruuteri 14/2.
Taso 4, kuvattu koillisesta.

VALKEAKOSKI SÄÄKSMÄKI

ETUSAARI
RÖYKKIÖ 41

F. 44390

K. 28 Sektori D, taso 4, kuvattu pohjoisesta

F. 44391

K. 29. Sektori C, taso 5, kuvattu luoteesta

F. 44392

K. 30 Sektori C ruutu 1412, kuvattu pohjoisesta. Kivien välissä sariastian palanen

F. 44393

K. 31. Sektori C, taso 6, kuvattu luoteesta.